

2°. de middelen, die men ontwierp, om dat doel te bereiken, waaruit vooral de ernst van den wil ten goede blijken kan.

3°. De toepassing dier middelen door de vakorganisatoren; of die in overeenstemming was met den geest der Maatschappij, toen zij het doel stelde en de middelen aanwees.

4°. De reorganisatie der Maatschappij, noodig om de toepassing dier middelen mogelijk te maken door samenwerking van allen en zonder verkorting van iemands rechtmatige verlangens.

Hiertoe behoort ook de berucht geworden eisch der vakorganisatoren om stem in het hoofdbestuur over zaken, hun departement betreffende. Deze eisch is, naar het mij voorkomt, eigenlijk het eenige punt, waartegen de strijd onzer tegenstanders nog onverflauwd voortduurt; daarin culmineert volgens hen het bedenkelijke der hervorming.

Het zou mij thans te ver voeren en het *Tijdschrift* zou mij geen plaats kunnen afstaan, voldoende om deze punten aan een uitvoeriger analyse te onderwerpen; doch het is m. i. zóó dringend noodig, dat de begripsverwarring ophoude en meer klaarheid kome, dat ik zoo spoedig mogelijk een poging wil doen, daartoe het mijne bij te dragen, door een afzonderlijk daaraan gewijd geschrift.

Er is nog een opvatting bij collega HERTZBERGER aanwezig, waartegen ik hier wil opkomen. Hij schijnt een zeer grooten, m. i. te grooten, invloed op ons handelen te willen toekennen aan de meening van de buitenwereld, ook dan, wanneer wij verzekerd zijn, dat alles, wat wij doen, door ieder gezien mag worden. Zulk een vrees voor wat de veelhoofdige en oppervlakkige „men” er van zeggen zal, is een buitengewoon slechte raadgeefster. Wij mogen niet onverschillig er voor zijn, wat de buitenwereld van ons zegt, doch mogen daarin niet verder gaan, dan dat het ons prikkelt tot een vernieuwd eerlijk zelfonderzoek. Is de uitslag hiervan gunstig en kunnen wij dus alles voor een fijnvoelend geweten, dat geheel op de hoogte is, ten volle verantwoorden, dan mogen wij als mannen van karakter staan voor onze zaak, alle verguizing ten spijt. Dat is de eenige weg, waarlangs men zich verheffen kan boven het uiterst vlakke en zeker niet hooge plateau van het „men zegt”, „dat behoort niet”, „zoo doet men niet” en dergelijke kleinburgerlijke oordeelen.

Groningen, 3 Maart 1919.

H. G. HAMAKER.

IV.

Aan collega HERTZBERGER moet ik nog iets zeggen over den aanhef van zijn ingezonden stuk in het *Tijdschrift*-nummer van 22 Februari l.l. Hij schrijft daar, dat hij in de artikelenreeks over „Onze Maatschappij” zeer getroffen werd door de opmerking van SIKKEL, dat hij zich niet *verplicht* gevoelde, de Maatschappij uit dit moeras te trekken en voor den toestand van heden niet verantwoordelijk is. Hij vervolgt dan, dat het nu „niet de tijd van praten” is „over wat achter ons ligt”, maar „de tijd van handelen”. Ik heb met dank deze les aanvaard.

Het is jammer, dat ik collega HERTZBERGER zoo misshaagd heb. Maar het is zijn eigen schuld. Misschien ook de mijne, dat ik tusschen mijn afwijzing der „*verplichting*” en de oorzaak van die afwijzing niet duidelijker verband legde. Vertrouwde ik te veel op den lezer „van de artikelenreeks over „Onze Maatschappij””, waartoe toch ook behoort het belangrijke artikel van den hoofdredacteur: „Op den tweesprong”? Deze had aan het slot van dat artikel mij den man genoemd, „die in 1902 de Maatschappij de richting der vakvereniging heeft ingedreven en die haar, nu zij in het moeras zit, er uit moet helpen”. Hier wordt mij de verantwoordelijkheid voor de hervorming van 1903 opgelegd; een verantwoordelijkheid, aan welke door het woord „*ingedreven*”, aan zwaarte niets wordt gespaard en die ik desnoods wil aanvaarden; maar wordt ook de toestand van heden — het moeras — oorzakelijk aan die hervorming gekoppeld, en uit deze verbinding de *verplichting* voor mij afgeleid, om „onze Maatschappij” uit de moeielijkheid te halen.

Het was deze *uitzonderlijke* verplichting en de verantwoordelijkheid voor het moeras, die ik moest afwijzen — hoe waardeerend ook de bedoeling van prof. VAN RIJNBEEK

overigens bleek —, omdat zij mij tegenover en in de Maatschappij in een stelling zouden plaatsen, die uit de feiten niet te rechtvaardigen ware en die voor eenig werk, dat ik geroepen zou kunnen worden voor de Maatschappij te doen, nadeelig moet zijn. Ik schreef reeds dadelijk na lezing van prof. VAN RIJNBEEK's hoofdartikel aan dezen mijn bezwaar tegen het slot er van; gaf de korte opmerking in mijn *Tijdschrift*-artikel van 15 Februari l.l., welke collega HERTZBERGER zoo heeft getroffen, en meen een nadere verklaring den lezers niet te moeten onthouden, nu ik kennis nam van collega HERTZBERGER's verwijt.

's-Gravenhage, 2 Maart 1919.

A. SIKKEL.

DE OORZAAK VAN DE BERI-BERI.

Door een misverstand heeft collega KOOPMAN mijn mondeling tot hem gerichte opmerkingen, naar aanleiding van zijn referaat over bovengenoemd onderwerp, in zijn aanvullend bericht op bldz. 696 ten aanzien van een enkel punt niet juist weergegeven. In tegenstelling toch met wat hij mij sub 2° laat zeggen, ben ik van meening, dat er wel meer vitamines moeten zijn. Het zij mij vergund dit nader toe te lichten door een aanhaling uit mijn rapport voor de „Conferentie over voedingsmiddelen-scheikunde" over „De beteekenis der vitamines voor de voeding van den mensch" (*Pharmac. Weekbl.* 1918, n°. 25). Ik zeg daar (bldz. 779—780): „Het bleek nu hem (HOLST) en zijn medewerkers, dat caviae (Guineesche biggetjes) bij graanvoeding maar zelden polyneuritis kregen, doch in stede daarvan een scheurbuikachtige ziekte. Om misverstand te voorkomen zij er echter aanstonds aan toegevoegd, dat het tekort hier vitamines van geheel anderen aard betreft dan bij de polyneuritis. Immers de ziekte (scheurbuik) ontstond niet enkel bij zemelvrije graanvoeding, maar ook wanneer de volle korrel of erwten en boonen gegeven werden. Daarentegen verloren de zaden hun scheurbuikverwekkende eigenschap voor caviae, wanneer zij geweekt en tot kieming gebracht werden. Zooals men zich uit het voorbeeld van katjang idjoe herinnert, is het bij de polyneuritis juist omgekeerd”.

Utrecht, 3 Maart 1919.

C. EIJKMAN.

DE DIAGNOSE VAN VLEKTYPHUS.

Ik meen, dat het van belang is met het oog op de diagnose „vlektyphus" het volgende in dit *Tijdschrift* mede te deelen.

Toevallig vond ik bij het doorlezen van de „Ergänzende Rundschau", behorende tot de October-aflevering 1915 van de *Jahreskurse für ärztliche Fortbildung*, hetgeen ik hier vertaald laat volgen.

E. FRAENKEL maakt in de *Münch. med. Woch.* 1915, 24, op het belang van het histologisch onderzoek der roseolae voor de diagnose van vlektyphus opmerkzaam. Het kenmerkende van het proces is gelegen in de aan de aangetaste arterietakken waar te nemen *wandnecrose*, die of beperkt is tot de intima of ook op de muscularis overgaat. Het vat is gewoonlijk nooit in zijn geheel omtrek aangedaan, maar slechts in kleine sectorvormige gedeelten; vaak bestaat tegelijkertijd oedemateuse zwelling van het aangetaste deel van den vaatwand. Ook het endotheel is in de ziekte betrokken, soms zelfs is dit geheel alleen aangedaan. Buitendien ziet men ophooping van cellen rondom de arterietakjes, wier wand is aangetast. *Wij hebben dus in de zichtbare veranderingen van tijdens het leven uitgesneden roseolae een kenteeken, dat ons zekerder dan alle tot nog toe opgegeven klinische verschijnselen in staat stelt, de diagnose op vlektyphus aan het ziekbod in korten tijd met zekerheid te stellen* 1).

Indien de laatste, ook in het stuk cursief gedrukte zin waarheid bevat, dan zou het zeker van belang zijn, van dit diagnosticum gebruik te maken. Of dit geschiedt, is mij niet bekend.

Winterswijk, 26 Februari 1919.

J. W. R. KOCH.

1) Een referaat van dit artikel in de *Münch. med. Woch.* vindt men in het *Nederl. Tijdschr. voor Geneeskunde*, 1915, II, bldz. 437.